

A gyűrű bezárul

Hitler a Dunántúlon fenyegetővé vált helyzet ellensúlyozására elhatározta, hogy a Balaton és a Velencei-tó között élesen délkeleti irányban csapást mér a „Margit-állás”-t elért szovjet csapatokra. Tervének, melyhez három páncélos hadosztályt és más erőket szándékoztak felhasználni, a „Késői szüret” fedőnevet adta, s december 11-én elrendelte annak végrehajtását. Friessner vezérekeszes azonban a rossz utakra és az eszésekkel felázott terep járhatatlanságára hivatkozva, halasztást kért a fagy beálltáig. Hitler makacsul ragaszkodott tervéhez, és december 17-én ismét a támadás haladéktalan megkezdését követelte. Friessner tovább aggályoskodott, s személyesen akarta meggyőzni Führerét, ezért másnap a főhadiszállásra repült.

Míg Hitler és Friessner vitatkoztak, a szovjet csapatok befejezték Budapest teljes körülrésére irányuló előkészületeiket. December 20-án reggel északról és délről megindult a támadás, amely végérvényesen levette a napirendről Hitler „Késői szüret”-ét, s egy hét alatt áttörhetetlen gyűrűt vont a Budapestet rekedt német-magyar csapatok köré.

A 2. Ukrán Front 6. gárda harckocsi és 7. gárda hadserege Ipolyság térségéből támadt Esztergom felé. Meg-

állításukra Hitler elrendelte a „Késői szüret”-re tartalékolta három páncélos hadosztály bevetését, és ellenük irányította a Szent László hadosztályt is. Az Ipoly és a Garam között heves küzdelem bontakozott ki. A szovjet csapatok több napig tartó véres harcban szétverték az 57. német páncélos hadtestet, melynek rendezetlen visszavonulását a Szent László hadosztálynak kellett fedeznie. December 26-án a 7. gárda hadsereg egységei Esztergontól északra elérték a Dunát.

A 3. Ukrán Front szintén teljesítette feladatát. Tolbuhin marsall parancsára a Dunán korábban Ercsinél átkelt 46. hadseregnek a Velencei-tó és a Duna között, a 4. gárda hadseregnek pedig a Balaton és a Velencei-tó között kellett áttörnie a „Margit állás”-t, s kifejleszteni a támadást Esztergom felé.

A „Margit állás” ezen a szakaszon három védőövet foglalt magában, és 20–35 kilométer mélységben volt kitérítve. A fővédővet gyalogság szállta meg, a páncélos csapatok a második és harmadik védőövben összpontosultak. Beletartoztak a védelmi rendszerbe a lakott helységek is, amelyeket szintén előkészítettek a tartós védelemre. Különös gonddal erősítették meg Székesfehérvárt, melyet Budapest kulcsának tekintettek. Friess-

nernek ez volt a véleménye: „Ha az ellenségnek sikerül a székesfehérvári magaslatokat elfoglalnia, akkor a főváros éretten gyümölcsként hullik az ölébe.”

A „Margit állás”-t a 271. gránátos hadosztály, az 1. magyar lovas hadosztály két ezrede, a 20. és 23. magyar gyalogos hadosztály maradványai, az 1. és 23. páncélos, valamint a 153. tábori kiképző hadosztály, meg egy géppuskás zászlóalj szállta meg. Hadsereg-tartalékként Vértessacska körzetében csoportosult a 8. páncélos hadosztály.

December 21-re a szovjet csapatok áttörték a „Margit állás” fővédőjét. Tolbuhin marsall ekkor harcba vetette a 7. és 2. gépesített hadtestet, hogy megkönyjítsa a második védőöv áttörését. De az erősen felázott talajon, a német páncélos csapatok heves rohamainak elhárítása közben a szovjet gyorsportok nem tudták megelőzni a gyalogságot, hanem annak vonalában harcoltak. Így a támadás nem haladt a kívánt gyorsasággal.

Az ellenség azonban sorát nem kerülhette el. A 4. gárda hadsereg csapata december 22-én Polgárdin megtörték az 1. és 23. páncélos hadosztály elkeseredett ellenállását, majd három irányból átkarolták Székesfehérvárt. Hitler engedélyezte, hogy az erősítésül küldött 4. lovas dandárt bevesse a város védelmére, ám

ez sem segítette a helyzetet. Székesfehérvárt ádáz utcai harcban december 23-án reggel 9 órakor felszabadította a 21. gárda lövészhadtest.

Másnap a 46. hadsereg sávjában támadó 2. gárda gépesített hadtest áttört a budai hegyeken és kijutott a Hűvösvölgybe, élei pedig kora délután a János kórháznál tűntek fel. Megjelenésük óriási riadalmat keltett a budapesti német-magyar parancsnokságon. A pesti hídfőből Budára csoportosították át a 8. SS lovas hadosztályt és sebtében összeszedett harccsoportokkal együtt bevetették a szovjet harckocsik ellen.

December 24-én a 18. harckocsi hadtest, amely szintén a 46. hadsereg sávjában tört előre, kiverte a németeket Bicskéről, két nap múlva pedig Eszteromnál elérte a Dunát. Ezzel bezárult a belső gyűrű Budapest körül.

Székesfehérvár felszabadítása után jelentősen meggyorsult a 4. gárdahadsereg előnyomulása is. Annak ellenére, hogy a német csapatok ellenállásának hevessége semmit sem csökkent, egymás után verték ki őket a védelemre berendezett helységekből.

A német hadvezetést erősen nyugtalanította a helyzet alakulása. Friessner vezérekeszes súlyos szemrehányást kapott, amiért „egy olyan páncélos armáddal, amely a keleti arcvonalon még sehol sem gyűlt össze”, nem volt képes a szovjet csapatokat megállítani.

A szemrehányás semmit sem változtathatott azon, ami múlhatatlanul bekövetkezett. A 4. gárda hadsereg csapatai december 25-én felszabadították Zámolyt, majd két nap múlva Tatabányát is megtisztították az ellenségtől, 28-án pedig Neszmélynél elérték a Dunát. Ezzel a belső gyűrűt nyugatra 30–40 kilométerre egy külső gyűrűt is létrehozta a főváros védőerege körül.

Budapest körülrésére két hónapig tartó súlyos harcok jelentős eredménye volt. Ez idő alatt a szovjet csapatok hazánk területének nagy részét felszabadították a német megszállás alól.

TÓTH SÁNDOR
alezredes

DÉLMAGYARORSZÁG

A NAP HÍREI: TELJES ERŐVEL MEGINDULT BUDAPEST OSTROMA — KARLSRUHEHOZ KÖZELEDNEK A SZÖVETSÉGES CSAPATOK — TITO ÉS SUBASICS ÚJ KORMÁNYT ALAKÍT — A FASISZTA KORMÁNY VÁLSÁGBA KERÜLT SPANYOLORSZÁGBAN.

Hol van Szálasi „parlamentje”?

A német távirati iroda jelenti: Hitler fogadta főhadiszállásán Szálasi. A tanácskozáskor a kiadott jelentés szerint baráti, szívélyes hangulatban folytak le, és ezek során Hitler kijelentette, hogy a német katonák Magyarországot és Budapestet ugyanúgy védik, mint Németországot bármelyik részét. A Hitler—Szálasi találkozóval a szabad nemzetközi sajtó a megérdemelt gúnyos hangon foglalkozik, és közli a magyar helyzettel kapcsolatos híreket. Ezek szerint egyre több magyar fasiszta menekül Bécsbe. A nyilas vezérek hozzátartozói a magyar lakosságtól elrabolt árukkal megrakodva érkeznek az osztrák fővárosba, ahol azokat fekete piacon értékesítik. Szálasi fivére nagyobb mennyiségű magyar katonai szövetet lopott és adott el, mialatt bátyja harcban kényseríti a rongyokba burkolt magyar katonákat.

A magyar tábornoki kar ügynevezett bírósága — jelenti Budapest — tegnapi bírósági ülésén az 1921. III. t. c. alapján hűtlenség címen halálra ítélte Ambró Ferenc, báró Apor Gábor, Kristoffy, Hertelendy, gróf Bethlen Gábor, Homonnay, Perczel és sok más magyar diplomata-társukat, akik a Szálasi-puccs után lemondtak Magyarországot külképviseletéről.

Londoni jelentések szerint Szálasi összehívta a magyar „parlamentet”. A „parlament” csütörtökön, és nem Budapest, hanem Ostenburgban kezdi meg tanácskozásait.

A vármegye közbeszól

A vármegye itt is, ott is életelt ad magáról. A régi

vármegye gáncsot vet a meginduló új életnek. Kisteleken történt. A falu népe új községi bírót választott a változás után. Az új bíró valami ügyben a szentesi vármegyehez fordult és itt a régi alispán azzal fogadta, hogy nem ismeri el a régi bírót leköszönését és az újnak megválasztását. Úgy beszélt, mintha semmi sem történt volna az utóbbi két hónap alatt. Ha a régi bíró be akar mondani, azt nyújtás be hozza írásban és ő majd gondoskodik helyettesítéséről, illetve a régi másodbíró lépjen a helyébe és a nép által megválasztott új községi bírót maradjon a régi helyén.

Azt nagyon jól tudjuk, hogy a régi vármegyeinek volt a törvénye. Nagyon jól tudjuk, hogy így szól bele a falvak életébe a régi főszolgabíró és a régi alispán. De hogy ez napjainkban, a régi rendszer gyalázatos összeomlása után és a népszemlélt szervezkedése idején is így történessen, azt megdöbbenéssel és fölháborodással fogadhatjuk csak.

A régi vármegyeinek nincs többé helye az új Magyarországon!

Cserebere

A Különfélék rovatából: „Gyarak, üzemek, vaskereskedők figyelmébe! 30, 35, 45, 50-es szegért cserebe adnánk 65, 80, 100, 120-as elsőrendű szegét, vagy esetleg hurkát és disznósajtot adunk maximális áron. Csak nagyobb mennyiség (10 kilótól felfelé) érdekel. Magyar Élelmiszer Szállító és Árukereskedelmi RT. Felső Tisza-part 12.”

Egy üzem az olajmezőn

(2) Elképzelések, kontra tervek

Az idén augusztus 1-én Rangli István üzemvezető igazoló jelentést írt Varga Bélának, a Nagyalföldi Kőolaj és Földgáztermelő Vállalat igazgatójának. Részlet a levélből: „Anyagigénylésünk 1968. február 28-tól április 30-ig bezárólag készítették el, a termelési főosztály által megadott perspektívák alapján. A jóváhagyott tervek nyomán igen sok létesítmény kivitelezése megváltozott, vagy töröltődött.”

A következők nem lehet pontosan felmérni. Tény, hogy több mint 20 millió forint — jelenleg felesleges — anyagkészlete van az építési üzemnek. Több mint 50 kilométernyi csővezeték, 3600 tolózár, miegymelyek.

Természetesen ez zsebbevágóan rontja a nyereséget. Erdemes megnézni, miért szaporodott föl a tömérdek anyag.

Zoltánfi Zoltán gépészmérnök fél esztendeje még az építési üzem műszaki ellenőre volt. Legutóbbi találkozásunkkor szívesen próbálkozott a magyarázattal.

— Algyőn építkeznek, csővezeték szerelnek és olajat termelnek egyszerre. Lehet-e minél gyorsabban kellene ezt is, azt is csinálni. Az olajiparban merőben más „szokás” uralkodik, mint általában az iparban. Előfordul, hogy „fejből” tervek és engedélyek nélkül különféle berendezéseket kell telepíteni. Persze, az adminisztrációt utóbb mindenképpen le kell bonyolítani. Előfordul, hogy mire az elképzelés a rajzra pírta érik, már más koncepció kerül előtérbe, a terv különbözik az elképzelésektől.

A beruházási főosztály 1968-ban például közölte kívánóságát Rangliékkal. Emelt a szegedi termelési üzem is „földadta” a külön rende-

lést. Az építési üzem a kapott utasítások és a termelő-üzem megrendelése nyomán fölkészült: anyagot rendelt. Eltelt fél esztendő, az eredeti perspektíva megváltozott, a tervek más kérték az üzemből... Algyőn általában ez a helyzet. Hiszen nem volt véglegesen meghatározott tervezési, kivitelezési koncepció.

Szabó János munkás 1969. szeptember 16-án 60 párttagtársa jelenlétében megfogalmazta a nyugtalanító gondolatokat: „A tervek meg-alapozatlanok, menet közben többször változtatnak azokon. Ki felel a kárkért?” Mert a tussal papírra vetett tétovázás — munka-improvizáció — néha elképzelhetetlen eseteket produkál. Kocsiba ülünk, kísérőnk mutatja az utat. Egy tankállomás mellett állunk meg. A szántóföldön szemmel látható csik, ott húzódik a csővezeték.

— Nevezetes hely. A víz-visszanyomó vezetékét fektettük le egymás után vagy

nyolcszor-tízszer. Alig, hogy elkészültünk, mindig jött az újabb tervmódosítás...

A műszaki vezető szobájában központból jött embereket találunk. Közlik, hogy újabb autót adnak az üzemből. És anekdotát mesélnék, ami így hangzik: az OGIL varratvizsgáló elvesztettek egy izotópot, amellyel a hegesztéseket ellenőrzik. Szerencsére a rendőrök megtalálták valahol az árokszélen. De a gumilabda nagyságú izotópburok falán látszott, valaki megpróbált belenézni. Milyen jó, hogy nem sikerült neki...

Kint az udvaron hegesztők fura alakú csöveket illesztettek össze. Szótlanul sétáltak Ranglival.

— Duplikátorok, azaz fűtőtestek. Minden tankállomáson szerelünk fel belőle egyet. Apropos: azokat a tankállomásokat, amelyeket eredetileg 4–6 millió forintért csináltunk, most majdnem ennyivel kiegészítjük...

Matkó István

Ágyazási gyakorlatok

Ágyat vetni tudni kell. Elengedhetetlen kötelessége ez háziasszonynak, sorkatonának éppúgy, mint kollégiumi diáknak. Az viszont, hogy kit hogyan szoktatnak rá a párnák, paplanok, lepedők illendő helyreigazítására, nem mindegy. A háziasszony is jobban örül, ha a horpadt derékaljak kisimítására szelíd szóval figyelmezteti a férje, és hasonlóképp a feyveres erők csillag nélküli újonca is szívesen veszi, ha egy indokolatlan pokrócgörbítésért nem sötétzárka jár.

Úgy látszik azonban, hogy az egyik — körtöltésen belüli — kollégiumban más a szokás. Itt egy idő óta úgynevezett „ágyazási gyakorlatok” oktítják a párnák, takarók, lepedők szabályos helyreállítását.

Hogyan zajlik le egy ilyen ágyazási gyakorlat? Szabott sorrendben sodronyig kell lerámulni vaságyát a megbüntettettek, majd a lerámolt hálókészletekkel az ajtóig futni, ahonnan visszastartolva fél, azaz 1/2 percen belül egy remekbeégyalt új fekhellyel kell szolgálnia. Az ajtóig futást azonban többnyire változatossá teszik a gyakorlat irányítói. Leginkább szabott

számú fekvőtámaszokkal variálják, amelyekből olyan kedvesen lihegővé és izzadtá válik minden trehány kollégista.

Különösen a frissen bekerült, tehát a szabványos takaróigazítással még csak ismerkedő elsősök végzik igen gyakran a fentebb ismertetett — fekvőtámaszokkal variált — ágyazási gyakorlatokat. Feltehetőleg abból a meggondolásból, hogy, ha már városba került, had tanuljon az a gyerek.

Mindenesetre: nem ártana lejegyezteni ezeket az ágyazási gyakorlatokat. Nem tervezés — elrettentés céljából.

A. L.